

FEM ÄRENDEN PRÖVADE I NÄMNDEN – ETT FÄLLT FÖR OSAKLIGHET

Granskningsnämnden prövade vid sitt senaste möte fem inslag från SVT:s nyhetssändningar. Samtliga prövades mot kravet på saklighet i sändningstillståndet. Ett av dem prövades också mot kravet på opartiskhet. Fyra av inslagen friades medan ett nyhetstelegram som sändes i Morgonstudion fälldes för att ha stridit mot kravet på saklighet.

RUBRIK OM ATT SKJUTEN MAN VAR OBEVÄPNAD VAR OSAKLIG

FÄLLT: *Morgonstudion*, SVT1, 2020-06-18, nyhetsinslag om brottsmisstänkta poliser; fråga om kravet på saklighet. Dnr. 20-02606.

Inslaget var ett kort nyhetstelegram och sändes vid fem tillfällen i Morgonstudion. Inslaget innehöll en rubrik med texten ”Poliser misstänks för brott” och ovanför stod det ”Sköt en obehäpnad svart man vid ett ingripande”. Rubriken visades genomgående i inslaget. Programledaren sade:

”Vi stannar i USA, för två poliser misstänks för brott i samband med skjutningen av den svarte mannen Rayshard Brooks i Atlanta förra veckan under ett ingripande. Och den polis som misstänks ha avlossat de dödande skotten mot Brooks riskerar dödsstraff.”

Inslaget anmäldes av en person som ansåg att påståendet i rubriken om att Brooks var *obehäpnad* var osakligt, eftersom Brooks vid tillfället höll i en elpistol som han hade tagit från polisen och som han hade riktat mot den polis som sköt honom till döds.

I yttrandet redogjorde SVT för att Brooks varit obehäpnad och samarbetsvillig när ingripandet startade. Enligt åklagaren i fallet innebar Brooks inget omedelbart hot för poliserna när han dödades. Atlantas borgmästare och andra politiker hade i uttalanden konstaterat att det dödliga våldet som polisen använde inte var berättigat. Enligt det AP-telegram som kom samma morgon som inslaget sändes var det föremål som Brooks höll i handen ett ”stun gun”, vilket enligt den research som gjorde under morgonen var ett vapen som måste hållas mot en person för att fungera som avsett. När Brooks sköts i ryggen befann han sig sex meter ifrån poliserna.

SVT skrev i sitt yttrande att det kan diskuteras huruvida rubriken ”sköt en obehäpnad svart man vid ett ingripande” var för tillspetsad och gick att missförstå. SVT ansåg dock inte att formuleringen var en sådan brist att inslaget i sin helhet stred mot kravet på saklighet.

Granskningsnämnden konstaterar att det av handlingarna framgår att Brooks vid skjutningstillfället höll i ett elchockvapen och att han därför får anses ha varit behäpnad. Uppgiften i rubriken om att Brooks var obehäpnad vid ingripandet innebär därmed att inslaget strider mot kravet på saklighet.

UPPGIFT OM TÅRGAS MOT DEMONSTRANTER VAR INTE OSAKLIG

FRIAT: *Rapport*, SVT1 och *Aktuellt*, SVT2, 2020-06-02, inslag om användning av tårgas för att skingra en demonstration; fråga om kravet på saklighet. Dnr. 20/02436

Det var samma inslag som sändes i de båda sändningarna, dock med något annorlunda påor. Inslaget inleddes med en beskrivning av situationen i Washington där reportern berättade om uppsättande av stängsel vid samlingsplatser. Därefter sa reportern: *”President Trump har under dagen fått skarp kritik sen polisen under gårdagen använt tårgas för att skingra protester nära Vita huset –*

och det strax innan president Trump skulle hålla tal. Kritiker menar att fredliga demonstranter kördes bort med våld för att Trump skulle kunna gå till kyrkan på andra sidan gatan – och där låta sig fotograferas.”

Presidentkandidaten Joe Biden fick i inslaget ge sin syn på det inträffade och sa att *”... man använder tårgas och distraktionsgranater för att han ska bli fotograferad...”*.

Efter inslaget deltog SVT:s utrikeskorrespondent live och gav en rapport om den inhemska reaktionen på Trumps promenad, skingrandet av den fredliga demonstrationen samt en sammanfattning av vad hur såväl Trump som Biden positionerat sig i förhållande till oroligheterna runt om i USA. Också efter att inslaget sänts i Aktuellt livemedverkade SVT:s utrikeskorrespondent. Samtalet mellan programledaren och korrespondenten var en uppdatering och en sammanfattning av vad som hänt utanför Vita huset i samband med att president Trump promenerade till kyrkan. Korrespondenten gav en beskrivning av den inhemska reaktionen på det inträffade: *”Det som gör den här situationen så utmanade och så svår för många här att förstå är att det var en fredlig demonstration, utgångsförbudet hade inte påbörjats och man möttes av ett väldigt tufft våld, uppfattar många det som, ifrån polisen med gummikulor och tårgas...”*

En person anmälde inslaget. Anmälaren hänvisar till en tweet av president Trump: *”Media Falsely Claimed Violent Riots Were Peaceful And That Tear Gas Was Used Against Rioters”*. I anmälan citeras en rapport från ett polisbefäl som beskriver demonstranterna som påstridiga och ohörsamma inför polisens uppmaning att skingras. I polisrapporten förnekas att det användes tårgas: *”... officers then employed the use of smoke canisters and pepper balls. No tear gas was used by USPP officers or other assisting law enforcement partners...”*

SVT kunde i sitt yttrande visa, genom att citera flera medier, att tillgängliga uppgifter i direkt anslutning till händelsen, och i den debatt som i närtid uppstod kring polisens agerande, gav samma bild som den SVT förmedlade i sin rapportering i *Rapport* och *Aktuellt*.

Några dagar efter händelsen uppstod en debatt av semantiskt slag där det diskuterades hur *”tårgas”* skall definieras. Författaren till den polisrapport som låg till grund för förnekandet att tårgas användes vid det aktuella tillfället modifierade då sitt uttalande:

”I’m not saying it’s not a tear gas, but I’m just saying we use a pepper ball that shoots a powder.”
Två veckor efter händelsen konstaterade *Secret Service* att det användes tårgas mot demonstranterna, vilket SVT framhöll i sitt yttrande.

SVT klargjorde att givet den kunskap som fanns tillgänglig i samband med att inslaget sändes i *Rapport* och *Aktuellt*, såväl som resultatet av den efterföljande debatten som pågick i ett par veckors tid, visar att SVT:s bevakning av händelsen vid Lafayette Square var publicistiskt motiverad och korrekt beskriven.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut att SVT genom sammanställningen av uppgifter från flera av varandra oberoende amerikanska nyhetskällor visat på grunden för uppgiften om användning av tårgas. Inslaget stred därför inte mot kravet på saktlighet.

RAPPORT HADE TILLRÄCKLIGT RÄTT OM STRIDSFYLGPLAN

FRIAT: Rapport, SVT1, 2020-08-06, kl. 19:30, inslag om att det var 75 år sedan atombomben fälldes över Hiroshima och att det sker en ny upprustning av kärnvapen; fråga om saktlighet. Dnr. 20/03521.

Inslaget påannonserades på följande sätt:

I dag är det 75 år sedan atombomben över Hiroshima i Japan och trots flera avtal om begränsningar av kärnvapen pågår i dag en ny upprustning i världen.

I inslaget, som börjar vid 21 minuter och 47 sekunder i referensfilen, visades bilder från den aktuella dagens högtidlighållande i Hiroshima av minnesdagen över de 235 000 människor som dog till följd av atombombarna i Hiroshima och Nagasaki för 75 år sedan. Det beskrevs vad som hänt sedan: Hur en period av nedrustning och icke-spridning av kärnvapen kom efter en period av kapprustning. Reportern beskrev därefter hur misstron mellan de största kärnvapenstaterna USA och Ryssland ökat under det senaste decenniet och gav några konkreta exempel, bland annat hur amerikanska avancerade plan som utrustats med taktiska kärnvapen flög nära Ryssland. I samband med detta visades en kort bildsekvens. Det konstaterades också att länder som Indien och Pakistan har skaffat kärnvapen trots ickespridningsavtalet.

En anmälare citerade följande ur speakertexten: "Här, ett amerikanskt, mycket avancerat plan, som flyger nära Ryssland och som utrustats med taktiska kärnvapen." Anmälnaren uppgav att det plan som syntes i bild var en F-22 Raptor, ett stridsflygplan som inte kan bära taktiska kärnvapen. Anmälnaren uppgav också videon som visades var filmad över amerikansk mark.

SVT påpekade i sitt yttrande att anmälnarens kritik gällde en konkret mening i ett inslag vars huvudsakliga innehåll inte handlar om olika flygplanstyper eller vilken vapenbestyckning dessa har. SVT kunde också visa grund för att planet som syntes i inslaget var en F-35 med kapacitet att bära taktiska kärnvapen och att sådana placeras ut i Europa av USA:s flygvapen bland annat i syfte att öka Natos avskräckande förmåga. Däremot hade redaktionen ingen kunskap om var det plan som syntes på bilden befann sig eller om det verkligen bar kärnvapen.

SVT medgav att reporterns formulering, som kunde uppfattas som att det plan som syntes på bilden verkligen hade kärnvapen och flög nära Ryssland, inte var tillräckligt belagda, men mot bakgrund av att det är belagt att det var en F-35 på bilden, att flygplanstypen har placerats i Europa och kan bära kärnvapen ansåg SVT att den formuleringen inte medförde att inslaget i sin helhet kunde anses strida mot saktlighetskravet.

Granskningsnämnden höll med SVT och skrev följande i sin bedömning: " Oavsett om bildsättningen i inslaget visade ett stridsflygplan som flög i närheten av Ryssland eller inte anser nämnden att uppgiften inte var av så avgörande betydelse för framställningen i övrigt att inslaget strider mot kravet på saktighet."

GRANSKNING AV KONFLIKT MELLAN GYMNASTIKFÖRENINGAR FRIADES HELT

FRIAT: Lokala nyheter Västerbotten, SVT1 och SVT22, 2020-06-16, kl. 18.15, 19.55 och 21.39, 2020-06-17, kl. 18.15 och 2020-06-18, kl. 18.15, inslag om gymnastikföreningar; fråga om opartiskhet och saktighet. Dnr. 20/02595.

SVT:s lokala nyheter Västernorrland granskade under tre dagar ett flerårigt och lokalt uppmärksammat bråk mellan två gymnastikföreningar, samt mellan en av föreningarna och Svenska Gymnastikförbundet.

Reportagen beskrev den kritik som riktats mot en av föreningarnas tränare som beskylldes för att ha kränkt ungdomar hon tränade, om en osund vinnarkultur som präglade träningsmiljön samt att kommunen där föreningarna verkade fått ta emot ett flertal orosanmälningar som en konsekvens av det infekterade bråket mellan föreningarna.

En central del i granskningen var den konflikt som uppstod mellan en av föreningarna och Svenska Gymnastikförbundet som utslöt en av föreningarna från förbundet – ett beslut som Riksidrottsnämnden senare upphävde.

Flera anmälare meddelade att reportagen var "vinklade" och att SVT inte levde upp på kravet om opartiskhet: "Det är endast en sida som får höras ordentligt och det är därför rejäl obalans i reportaget. Detta handlar om övergrepp mot barn men barnen får inte höras." Redaktionen beskylldes också för att ljuga och att inte på ett korrekt sätt förmedla vad som hänt.

SVT motsatte sig anmälarnas uppfattning att ha negligerat barnens upplevelse av att ha blivit kränkta och utsatta för övergrepp. I SVT:s yttrande till nämnden klargörs att SVT Nyheter Västernorrland inte vid något tillfälle ifrågasatte eller förmedlade information som ifrågasatte barn och ungdomars erfarenhet av den tränare som utgör kärnan i konflikten mellan gymnastikföreningarna och mellan en av föreningarna och Svenska gymnastikförbundet.

Grunden för granskningen var Riksidrottsnämndens beslut att upphäva Gymnastikförbundets utslutning av en gymnastikförening. Det var den rättsosäkra process som ledde till att tränaren bedömdes som olämplig och att hennes nya klubb riskerade utslutning ur förbundet som var SVT Nyheter Västernorrlands inriktning.

Granskningsnämnden skrev i sitt beslut bland annat följande: Enligt granskningsnämndens mening ligger granskande inslag av detta slag i linje med SVT:s granskningskyldighet. Inslagen gjorde inte anspråk på att granska de påstådda kränkningarna eller tränarens skuld i frågan. Att inslagen hade en kritisk infallsvinkel medförde därför inte i sig att de stred mot kravet på opartiskhet.

Anmälarna hade anfört att stora delar av ordföranden i förening A:s kommentarer klipptes bort och att intervjun med henne redigerades på ett sätt som gjorde att hennes svar blev missvisande. Nämnden konstaterar att ordföranden i förening A medverkade i de inslag där ett bemötande krävdes och nämnden anser att hon fick bemöta den huvudsakliga kritiken som riktades mot föreningen. Inslagen stred därför inte heller i denna del mot kravet på opartiskhet.

Anmälarna hade vidare anfört att det var fel att beskriva den anklagade tränaren som meriterad och som elittränare eftersom hon saknade rätt utbildning. Oavsett riktigheten i påståendena var det enligt nämndens bedömning inte av sådan betydelse för framställningen i övrigt att inslagen stred mot saklighetskravet.

STATISTIK OM COVID-19-RELATERADE DÖDSFALL VAR INTE OSAKLIG

FRIAT: Aktuellt, SVT2, 2020-04-17, inslag med statistik från Folkhälsomyndigheten; fråga om kravet på saklighet. Dnr. 20/01689.

I studio-inslaget samtalade två programledare med en professor i smittskydd om antalet dödsfall till följd av covid-19. Samtalet handlade bland annat om att den förväntade uppgången av covid-19-relaterade dödsfall under påsken såg ut att utebli. Professorn framhöll att det var viktigt att titta på trender och inte enstaka staplar i statistiken.

Under en sekvens visades olika diagram i bild varav ett innehöll statistik över antalet nya dödsfall i covid-19 mellan den 26 februari och den 15 april 2020. Diagrammet hade rubriken "Antal avlidna per dag" och som källa för statistiken angavs Folkhälsomyndigheten (FHM). Enligt diagrammet hade antalet nya dödsfall per dag inledningsvis ökat till cirka 90 den 4 april 2020 och sedan sjunkit till cirka 40 den 15 april 2020.

Anmälarna ansåg att inslaget var osakligt då ett diagram som visades i inslaget gav intrycket att covid-19-pandemin höll på att plana ut, med 40–50 dödsfall per dag, trots att det korrekta antalet dödsfall per dag var över 100.

Vid tiden för inslaget fanns på SVT två vanliga sätt att redovisa covid-19-relaterade dödsfall. Antingen ”rapporterade dödsfall”, alltså hur många nya dödsfall som hade rapporterats in till FHM det senaste dygnet. Det placerar inte ut dödsfallen på rätt datum, utan visar alltså hur många nya dödsfall som har rapporterats en given dag (men som i regel har skett tidigare dagar).

Det andra sättet som SVT redovisade covid-19-relaterade dödsfall på var antalet nya dödsfall där staplarna hämtades från FHM:s justerade historik, med diagrammen uppdaterade så att dödsfallen hamnade på de dagar de faktiskt hade inträffat.

Det diagram som visades i inslaget, och som anmälarna reagerade på, kom från FHM:s justerade tidslinje – det där dödsfallen placerats in på rätt datum bakåt i tiden. Den 16 april 2020 var det 130 nya rapporterade dödsfall som förmedlades, men de 130 placerades in på många dagar bakåt i tiden – personerna hade alltså inte avlidit det senaste dygnet. Enligt den statistik från FHM som visades i inslaget så var det, den 16 april, 41 personer som konstaterats avlidna dagen innan. Utöver det fanns det 18 personer för vilka dödsdatum ännu inte var fastställt. Dessa 18 personer fanns inte med i det diagram som visades. I inslaget stod också tydligt ovanför diagrammet att det var ”Antal avlidna per dag” som avsågs, inte ”Antal rapporterade dödsfall per dag”.

Granskningsnämnden konstaterar att det vid sändningstillfället fanns två vanliga sätt att redovisa covid-19-relaterade dödsfall, varav ett var konstaterat avlidna per dag. Eftersom det i inslaget tydligt redovisades med en rubrik att det aktuella diagrammet innehöll statistik över antalet avlidna per dag under en tidsperiod anser nämnden inte att sättet som SVT redovisade dödsfallen stred mot kravet på saktighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!